

Kristina Štrkalj Despot

Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje
Ulica Republike Austrije 16, HR-10000 Zagreb
kristina@ihj.hr

Znanstvenoistraživački opsezi i dosezi Dragice Malić

Dr. Dragica Malić rođena je 1934. godine u Zagrebu, gdje je stekla osnovno, srednjoškolsko i fakultetsko obrazovanje. Diplomirala je jugoslavistiku i rusistiku na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, ondje je i magistrirala 1970. te doktorirala 1986. godine temama iz povijesti hrvatskoga jezika.

Čitav svoj radni vijek provela je u Institutu za hrvatski jezik i jezikoslovlje, punih 45 godina. Danas možemo reći da je dr. Dragica Malić istaknuta povjesničarka hrvatskoga jezika, koja je uvijek imala i jasan stav o jezičnoj suvremenosti, vrstan tekstolog, stručnjak za povijesnu leksikografiju, te poticajna mentorica koja uživa prenoseći drugima svoje znanje i iskustvo.

Dvije osobine vežemo uz ime dr. Dragice Malić, bez obzira na to poznajemo li je tek površno, poslovno ili osobno: to su potpuna predanost svojem radu i samozatajnost. Jednom prilikom, kad ju je predstavljao kao predavača na poslijediplomskome studiju kroatistike, prof. Damjanović predstavio ju je kao znanstvenicu koja je bila uvijek zagledana samo u rukopise, a nikad nije težila popularnosti ili slavi. Upravo ta “zagledanost u rukopise” postala je temeljna odlika njezina rada, a mir i tišina arhiva prirodan su okvir njezina djelovanja u kojem do maksimuma iskorištava svoj potencijal.

Upravo takav znanstvenoistraživački put i interese dr. Dragice Malić uvelike je odredio njezin rad najprije na *Akademijinu rječniku*, a zatim na Akademijinu i institutskom projektu *Dopune Akademijina rječnika*, na kojima je radila više od trideset godina. Dugogodišnje ispisivanje listića, sudjelovanje u izradi koncepcije, uputa za obradu i popisa izvora, sama obrada, redigiranje prvih dvaju obrađenih svezaka i u konačnici i vođenje toga projekta sasvim su logično odredili i primarna područja njezina znanstvenoistraživačkog interesa: povijest hrvatskoga jezika i povijesna leksikografija. Dosezima i prinosima tim područjima istraživanja kvalificirala se među najvrsnije stručnjake, a u najužem i ujedno središnjem području svojega znanstvenog interesa, istraživanju jezika i grafije latiničkih, glagoljičkih i ćiriljskih spomenika 13.–16. stoljeća, ona je neprikosnoven arbitar.

Uz rad na *Akademijinu rječniku*, koji Dragica Malić u jednom članku naziva *opus herculeum* hrvatske filologije, i njegovim Dopunama, bavila se i ostalim aktualnim institutskim poslovima, osobito promicanjem jezične kulture vodeći institutsku lektorsku službu petnaest godina i sekciju za kulturu hrvatskoga književnog jezika Hrvatskoga filološkoga društva. I to je područje njezine znanstvene djelatnosti bilo određeno još u počecima njezina rada, kada je sudjelovala u izradi *Jezičnoga savjetnika* pod uredništvom Slavka Pavešića, objavljeno 1971. godine. Praktičan lektorski i jezičnosavjetnički rad urodili su zapaženim i obaviještenim člancima o aktualnim jezičnim problemima, koji su se uvijek nekonformistički odlikovali znanstvenom kritičnošću i objektivnošću, neovisno o političkim prilikama.

No, vratimo se njezinu središnjem znanstvenom interesu, spomenicima 13. – 16. stoljeća pisanim trima hrvatskim povijesnim pismima: glagoljicom, ćirilicom i latinicom. Glagoljički je spomenik predmet magistarskoga rada (*Jezik starohrvatskih duhovnih pjesama iz Pariškoga kodeksa*), ćirilički je spomenik predmet doktorske disertacije (*“Povaljska listina” kao jezični spomenik*), ali od samih početaka najviše se bavi proučavanjem starohrvatskih latiničkih spomenika. Ta istraživanja sumirana su u filološko-jezičnim monografijama (o *Šibenskoj molitvi* i najstarijem poznatom hrvatskom latiničkom rukopisu *Redu i zakonu zadarskih dominikanki* iz 1345.), u člancima o pojedinačnim grafijsko-ortografskim i jezičnim crtama (*Odlomka Korčulanskoga lektionara* s kraja 14. stoljeća i proznoga spomenika *Žića svetih otaca* s kraja 15. st. i dr.). Nakon višegodišnjega proučavanja *Žića svetih otaca*, nastala je knjiga *Žića svetih otaca, hrvatska srednjovjekovna proza*, za koju je 1997. godine dobila nagradu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. Bavila se i jezikom prve poznate glagoljičke početnice s francuskom latiničkom transkripcijom (iz vremena oko 1380. g.) iz pera jednoga od prvih hrvatskih intelektualaca europskoga dosega – Jurja iz Slavonije. Proučila je grafiju i jezik te odredila mjesto i značenje takozvanoga *Marulićeva molitvenika*, rukopisne knjižice splitsko-poljičke provenijencije iz II. pol. 16. stoljeća, za koju je dokazala da se s nepravom pripisuje Maruliću.

U Arhivu HAZU otkrila je i opisala jezik dotad u filologiji nepoznatoga iluminiranoga rukopisnoga dubrovačkoga molitvenika iz sredine 15. stoljeća (nazvavši ga *Akademijin dubrovački molitvenik*), prvoga većeg dubrovačkog spomenika nakon poznatoga *Vatikanskoga hrvatskoga molitvenika* (oko 1400.), koji je također bio predmetom njezina proučavanja. U šibenskome Samostanu svetoga Frane pronašla je tri starohrvatska latinička rukopisa s kraja 14. i poč. 15. stoljeća, od kojih je jedan pisan rukom poznatoga Pavla Šibenčanina, zapsivača *Šibenske molitve* i *Cantilene pro sabbatho*.

Iznimno su vrijedna i lucidna njezina zapažanja o crkvenoslavenskim grafijsko-ortografskim i jezičnim tragovima u hrvatskim latiničkim spomenicima.

Knjiga *Na izvorima hrvatskoga jezika*, objavljena 2002. godine, svojevrsan je presjek jezičnopovijesnih istraživanja dr. Dragice Malić, a u stručnoj je literaturi ocijenjena kao “kamen zaglavni na koji će se oslanjati svi budući proučavatelji naše književnojezične povijesti”. Tom “kameni zaglavnom” pridružila se 2004. godine 43. knjiga *Starih pisaca hrvatskih: Najstariji hrvatski latinički spomenici*, koja će zasigurno izazvati zasluženu pozornost filologa.

Te su knjige kruna jezičnopovijesnih i tekstoloških istraživanja, dok je kruna njezina rada na području povijesne leksikografije projekt *Hrvatski rječnik do Marulića i njegovih suvremenika*. Širina uvida i jezičnopovijesno znanje iskazano u njezinu i kvalitetom i kvantitetom monumentalnom znanstvenom opusu, te nepresušna energija i znanstvena kreativnost omogućili su joj da se prihvati zahtjevnoga projekta izrade rječnika jezika prvih pet stoljeća hrvatske pismenosti. Taj projekt, koji je dr. Malić osmislila i za nj izradila nacrt, Ministarstvo znanosti i tehnologije odobrilo je 2002. godine kao projekt *Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, te je od tada ona njegovom voditeljicom.

Osim kao Dragica Malić, kako sama često zna reći, ona djeluje i u ime svojega pokojnoga supruga polonista dr. Zdravka Malića priređujući za objavljivanje njegovu polonističku i književnu ostavštinu.

Njezina su djela, kako je istaknula dr. Branka Tafra (1999.), “plod neiscrpane istraživačke strasti, ustrajnosti, temeljitosti bez trunke površnosti i visoke profesionalne odgovornosti za preuzeti posao”.

Imamo razloga vjerovati da će staze kojima je Dragica Malić nerijetko prva kročila, obavivši golem posao u području jezikoslovlja koje traži ulaganje napore i predan rad, buduće generacije jezičnih povjesničara približiti danu kad ćemo moći reći da smo istražili stariju hrvatsku pisanu baštinu.

